

JAZYKOVĚDNÉ AKTUALITY

Časopis

Jazykovědného sdružení České republiky

roč. LIII – 2016

č. 1 a 2

JAZYKOVĚDNÉ AKTUALITY

Časopis

Jazykovědného sdružení České republiky

roč. LIII – 2016

č. 1 a 2

http://jazykovednesdruzeni.cz/jaz_akt.htm

ISSN 1212-5326

JAZYKOVĚDNÉ AKTUALITY

ročník LIII (2016), číslo 1 a 2

Vydává Jazykovědné sdružení České republiky
s finanční podporou Akademie věd ČR.

<http://www.jazykovednesdruzeni.cz>

Redakční rada: Tomáš Duběda (hlavní redaktor)
Martin Šemelík (výkonný redaktor)
Jana Hoffmannová, Pavla Chejnová, Jan Kořenský,
Michaela Lišková, Diana Svobodová, Silvie Válková

Příspěvky laskavě zasílejte v elektronické verzi, ve formátu textového editoru MS Word, na e-mailovou adresu martin.semelik@googlemail.com.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha,
č. j. NP 583/1993 ze dne 13. 4. 1993.

Časopis je zapsán v evidenci periodického tisku pod číslem MK ČR E 21347.

OBSAH

Odborné články

- Josef Štěpán: *Onomatopoické interjekce z hlediska jejich produktoriů v současné české próze* 4

- Petr Sádlo: Needneš tu kořist, nebo ji greednu já? *Komunikace hráčů počítačových her s využitím adaptovaných anglických sloves* 19

Odborný seminář *Veliký vědec mezi učiteli – veliký učitel mezi vědci: Vladimír Šmilauer (1895–1983)*

- Martina Šmejkalová: *Úvod k bloku příspěvků* 28

- Jarmila Panevová: *Syntax Vladimíra Šmilauera včera a dnes* 30

- Josef Šimandl: *Tvarosloví v Nauce o českém jazyku a jeho recepce* 36

- Aleš Klégr: *Šmilauerova lexikografická a slovotvorná práce z pohledu anglisty* 41

- Jaromír Krško: *Vladimír Šmilauer a jeho trvalý odkaz pre slovenskú onomastiku* 45

- Rudolf Šrámek: *V čem zůstává Šmilauerovo onomastické dílo stále inspirativní* 51

Z jazykovědných pracovišť

- Martina Šmejkalová: *Zpráva o činnosti Jazykovědného sdružení v roce 2015* 58

Nové publikace

- Pavel Štěpán: *Praporu věren i ve ztraceném boji. Vladimír Šmilauer – život a dílo filologa (1895–1983) (Martina Šmejkalová) / Osídlení Čech ve světle místních jmen (Vladimír Šmilauer)* 64

Interview

- Martin Šemelík: *Rozhovor s prof. Henningem Bergenholzem* 71

Kronika

- Patrik Mitter: *Brána jazyků v nebi otvíraná. K odchodu Jiřího Marvana* 76

- Roget, P. M. (1852): *Thesaurus of English words and phrases*. Longmans, London: Green and Co.
- Rusínová, Z. (1972): Vladimír Šmilauer: Novočeské tvoření slov. SPN 1971, 218 str. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. A, Řada jazykovědná. 1972, 21, A20, s. 234–236.
- Šimandl, J. (2012): Z nepravidelného tvoření slov: mechanické krácení a přiklánění slov (blending). In: *Gramatika a Korpus 2012. 4. mezinárodní konference. U příležitosti stého výročí narození Miloše Dokulila*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, s. 1–10.
- Šmilauer, V. (1971): *Nauka o českém jazyce*. Praha: SPN.
- Šmilauer, V. (1972): *Novočeské tvoření slov*. Praha: SPN.
- Těšitelová, M. (1965): Profesor Vladimír Šmilauer sedmdesátníkem. In: *Naše řeč*, 48, s. 257–263.

Vladimír Šmilauer a jeho trvalý odkaz pre slovenskú onomastiku

Jaromír Krško

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

jaromir.krsko@umb.sk

Na úvod môjho príspevku musím byť trochu osobný, pretože tak môžem presnejšie vyjadriť, čo dal Vladimír Šmilauer slovenskej onomastike ako vedec a človek.

V roku 1983, teda v čase odchodu profesora Šmilauera, som bol študentom gymnázia a vtedy som ani len netušil o svojej budúcnosti jazykovedca a nádhernej vede, akou onomastika je. Životné cesty a osudy sú kľukaté a nevyspetateľné. Približne o desaťročie neskôr som sa rozhodoval o vlastnom vedeckom smerovaní. Našťastie som už poznal „slovenského Šmilauera“ – Milana Majtána, ktorý mi ukázal krásu onomastiky a pomáhal mi pri prvých nesmelých krokoch. Medzi prvé knihy, ktoré mi pomohli zorientovať sa v množstve termínov a subdisciplín onomastiky, patril *Úvod do toponomastiky* od Vladimíra Šmilauera. Čítal som ho ako dobrú detektívku a na konci sa mi prihovoril samotný profesor Šmilauer: „Mladý píteli, ktorý máš zájem o toponomastiku a chceš se jí věnovat, buď mezi námi vítán. Tvé rozhodnutí je dobré, neboť onomastika je už dnes významnou složkou našeho vědeckého života, ba nadto – je vědou budoucnosti.“ (Šmilauer, 1966, s. 193).

Na význam diela V. Šmilauera môžeme poukázať v rôznych časových medzínikoch – v čase jeho vzniku, resp. krátko po ňom, s odstupom niekoľkých rokov a desaťročí a v súčasnosti – tam nachádzame nesmrteľnosť diela, pretože v jeho stopách pokračujú ďalší a ďalší bádatelia.

Vyše dvadsaťročná rozluka dvoch národov, ktoré žili takmer 75 rokov v spoľočnom štáte nedokázala našťastie úplne zmazat stopu významnej česko-slovenskej onomastickej školy, ktorá vznikla aj (alebo predovšetkým) vďaka húževnatosti a vedeckému bádaniu Vladimíra Šmilauera. Práve počiatky Šmilauerovej

vedeckej práce sú spojené nielen s onomistikou, ale aj so Slovenskom. Jeho pätnásťročný pobyt na Slovensku a pedagogické pôsobenie na stredných školách v Žiline (1923–1926) a potom v Bratislave (1926–1938) položili základy slovenskej onomastiky. V súvislosti s touto významnou etapou života V. Šmilauera sa spomína predovšetkým význam jeho klúčovej monografie *Vodopis starého Slovenska* (1932). Ale Šmilauerov záber bol v tomto období širší, o čom svedčia príspevky nielen z tohto obdobia, ale aj z obdobia neskoršieho. Napriek tomu, že na Slovensku pôsobil V. Šmilauer ako stredoškolský profesor, intenzívne sa venoval vedeckému bádaniu. Podnetmi na výskum boli predovšetkým spoločenské a politické udalosti toho obdobia a na Slovensku sa k tomu pridala aj idea hľadania etnicity Slovákov v spoločnom česko-slovenskom štáte. Tu treba zdôrazniť fakt, na ktorý veľmi presne poukázala M. Šmejkalová v detailne spracovanom živote a diele V. Šmilauera *Praporu věren i ve ztraceném boji* (Šmejkalová, 2015), že išlo o obdobie budovania vysokého školstva na Slovensku, na slovenských stredných školách pôsobilo mnoho českých pedagógov a nemožno obchádzat ani vtedajšiu štátnej českoslovakistickú ideológiu. Hľadanie slovenskosti a poukazovanie na slovenskú svojbytnosť v rámci ČSR bol prirodzený jav. Historici hľadali odpovede na mnohé otázky týkajúce sa osídľovania Slovenska, etnických pohybov (A. Húščava, V. Chaloupecký, D. Rapant, I. Kniezsa, E. Moór), jazykovedci viedli polemiky o formovaní slovenčiny (napr. otázka jerových striednic – J. Stanislav, L. Novák, J. Orlovský), o pôvode slovenských nárečí (predovšetkým východoslovenských). V. Šmilauer sa v bratislavskom prostredí ocitol vo víre vedeckého života, pretože v tomto prostredí pôsobila Učená spoločnosť Šafárikova a seminár pre slovanskú filológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (k tomu aj Šmejkalová, 2015, s. 80, 190–192) a aktívne sa zapojil do diskusií a polemík. Jeho pedantný prístup k vedeckej práci a hľadanie argumentov pre svoje úvahy ho priviedli k hľadaniu najstarších dokladov slovenčiny, ktoré našiel v toponymii a hydronymii. Toto sa stalo impulzom pre napísanie diela *Vodopis starého Slovenska*, ktoré sa stalo základom pre formovanie slovenskej toponomastiky a v súčasnosti tvorí „kostru“ projektu *Hydronymia Slovaciae* (k tomu napr. Krško, 2005). Vo svojom Vodopise spracoval na základe pramenných edícii metácie z arpádovského obdobia od najstarších čias po koniec 13. storočia. Na tú dobu to bola veľmi potrebná a záslužná práca, pretože staršie vydania archiválií boli často nesprávne a tendenčne interpretované, najmä zo strany maďarských historikov. V. Šmilauer v úvode diela upozorňuje, že „spolehlivost edicí je velmi různá. Kritické ocenění listiny chybí ve většině případů a jest třeba je doplňovati ze speciální literatury. Přepisování nelatinských slov (tedy hlavně jmen místních a osobních) je často velmi nedokonalé. Nejméně spolehlivý jest Fejér, v jehož textech, které jsou většinou z druhé ruky, je plno nesprávných čtení.“ (Šmilauer, 1932, s. XXV). Veľký prínos v sprístupnení týchto listín treba vidieť predovšetkým v ich vyexcerpovaní po stránke topografickej, pretože maďarská historiografia ich spracovala predovšetkým po stránke diplomatickej a genealogickej. Dovtedy pri listinách

chýbali komentáre, viacerí maďarskí historici nelokalizovali jednotlivé body opísané v metáciach, prípadne ich lokalizovali nesprávne, tendenčnosť niektorých historikov sa prejavila aj v tom, že zaznamenávali len toponymá utvorené z maďarských apelatív. Všetky tieto nedostatky si V. Šmilauer uvedomoval a snažil sa ich odstrániť. Svoj pedantný prístup ukázal v tom, že si stanovil „pracovní program“ ako dosiahnuť ciele, ktoré si sám stanovil (Šmilauer, 1932, s. XXVII). Odozva na *Vodopis starého Slovenska* aj po desiatkach rokov je znakom toho, že sa autorovi podarilo spracovať základný historický materiál, ktorý sa používa dodnes. Vodopis sa tak stal základom nielen pre slovenskú a slovanskú onomastiku, ale odvolávajú sa naň aj diachrónni lingvisti – tesne po vyjdení publikácie sa na zistenia V. Šmilauera často odvolával J. Stanislav vo svojom významnom diele *Slovenský juh v stredoveku I., II.* (1948, reedícia 1999, 2004) a využíval toponymický materiál na dokladovanie prítomnosti slovanských etník v oblasti stredného Dunaja (pozri k tomu napr. Krško, 2015). Z výkladov V. Šmilauera pri interpretácii slovenských hydroným, slovensko-maďarských kontaktových javov v hydronymii a ojekonymii vychádza aj historik B. Varsik vo svojich dielach *Osídlenie košickej kotliny I.–III.* (1964, 1973, 1977), *Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10.–12. storočí* (1989), rovnako tak M. Marek v práciach venovaných cudzím etnikám na Slovensku – *Cudzie etniká na stredovekom Slovensku* (2006). Neoceniteľným zdrojom najstarších metácií a toponým sa stal Šmilauerov Vodopis pre slovenskú historickú geografiu – poznatky V. Šmilauera využili napr. O. Tomeček v práci *Drevorubači a uhliari v lesoch Banskej Bystrice* (2010) a P. Maliniak vo svojej monografii *Človek a krajina Zvolenskej kotliny v stredoveku* (2009). Práve historické monografie zamerané na menšie regióny, novšie zbierky listín (*Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae a Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae*) posúvajú poznatky V. Šmilauera dopredu, spresňujú jeho metácie, prípadne dokazujú, že niektoré listiny pokladané za originály sú dnes dokázateľne falzami (pozri k tomu Maliniak, 2010).

Najväčší význam má však *Vodopis starého Slovenska* pre slovenskú hydroonomastiku a projekt *Hydronymia Slovaciae*. Jeho význam zhodnotil M. Majtán v smútočnom prejave pri úmrtí V. Šmilauera slovami: „týmto naozaj klasickým a priekopníckym dielom, ktoré v jeho komplexnosti a precíznosti, ako aj v trievosti výkladov nebolo dodnes prekonané, vyšliapal príslušník českého národa Vladimír Šmilauer slovenskej onomastike chodník, po ktorom sa ďalšie generácie slovenských onomastikov mohli smelšie púšťať za novým poznaním, vybudoval základy, na ktorých môže aj súčasná slovenská onomastika stáť a rásť.“ (Majtán, 1983, s. 473). Ani tri desaťročia nič neubrali na pravdivosti týchto slov, čo dokazuje nadčasovosť hodnotenie práce V. Šmilauera. Práve vďaka tomuto pevnému základu mohli byť spracované povodia Oravy (Rymut – Majtán, 1985), slovenskej časti povodia Slanej (Sičáková, 1996), Ipľa (Majtán – Žigo, 1999), Turca (Krško, 2003), Nitry (Hladký, 2004), Hrona (Krško, 2008), Kysuce (Krško – Velička, 2011), Dudváhu (Hladký, 2011), horného toku Váhu (Krško,

2011), slovenskej časti povodia Moravy (Závodný, 2012), slovenskej časti povo dia Hornádu (Gočšová – Chomová – Krško, 2014) a Žitného ostrova (Hladký – Závodný, 2015). Teda aj vďaka Vladimírovi Šmilauerovi a jeho práci mohli slovenskí onomastici doposiaľ spracovať súčasnú i historickú hydronymiu takmer z troch štvrtín slovenského územia a naplniť tak ciele projektu *Hydronymia Slovaciae*, výsledky ktorého budú slúžiť nielen slovenskej, ale slovanskej i európskej onomastike.

Pokial' som na začiatku príspevku konštatoval, že životné cesty a osudy sú kľukaté a nevyspytateľné, môžeme len ľutovať, že profesor Šmilauer nezostal na Slovensku dlhšie. Jeho pomoc slovenskej onomastike by bola ešte výraznejšia. Po Vodopise starého Slovenska totiž zamýšľal vydať aj slovenskú historickú toponymiu – „zamýšľel jsem jej doplniť Místopisem starého Slovenska: proto jsem podrobne lokalizoval všechny ochozy a sbíral místopisný materiál. Ale moje habilitace v Praze, odchod do Prahy a nové povinnosti tento plán zmařily.“ (Šmilauer, 1970b, s. 119).

Slovenská onomastika by sa nezaobišla bez ďalšieho diela V. Šmilauera, ktoré možno nie je tak známe ako jeho ostatné diela, ponúka však prehľad najdôležitejších apelatívnych východísk slovenskej toponymie. V roku 1970 vyšla publikácia *Příručka slovanské toponomastiky*, ktorá je vynikajúcou pomôckou pri analýze hydronymie a toponymie v širšom slovanskom kontexte. Autor v úvode píše, komu je táto publikácia určená – nielen slovanským toponomastikom, ktorí sú lingvisticky, geograficky a historicky vzdelaní, ale aj ostatným neslovenským toponomastikom, ktorí potrebujú slovenský materiál ku komparácii so svojimi jazykmi. Materiálové východiská tejto príručky priamo nadväzujú na ďalšiu dôležitú prácu V. Šmilauera, v ktorej sa prejavil jeho príslovečný cit pre pedantnosť a detail – štúdiu *Třídění pomístních jmen* (1960). Lexikálno-sémantické triedenie toponymického materiálu sa popri štruktúrno-typologickom triedení používa dodnes. Počiatky triediča podľa apelatívnych východísk nachádzame už v Šmilauerovom Vodopise v rámci samostatnej kapitoly na s. 455–486.

Vo výpočte diel V. Šmilauera, ktoré sú nielen spojené so Slovenskom, ale ktoré ovplyvnili slovenskú onomastiku, nemôže chýbať štúdia z jeho raného obdobia. Ako stredoškolský profesor si pozorne všímal jazyk študentov a mená, ktoré medzi sebou používajú. Jeho štúdia *Studentské přezdívky z Bratislavы* (1933) je zaujímavá aj z hľadiska vedeckej metodológie a pohľadu na fungovanie jazyka a komunikáciu. Pokial' vo Vodopise pracoval V. Šmilauer ako pozitivist, o rok neskôr sa prejavuje ako sociolingvista, či presnejšie socioonomastik. V. Šmilauer svojím myslením v tejto štúdii predbehol dobu o 80 rokov! M. Šmejkalová vo svojej monografii k Šmilauerovmu vedeckému smerovaniu napísala: „Byl svým vědeckým založením pozitivista, ohromující v systematicnosti sběru a detailní analýze obrovského množství jazykového materiálu, maximálně obezřetný při konstrukci nových konceptů, které stavěl výhradně na reprezentativní materiálové základně; neklonil se k vytváření –

např. – abstraktních jazykových modelů, což také mohlo být vnímáno jako metodologický konzervatismus. Přestože uplatňoval sociolingvistický pohled, byl především představitelem etymologické onomastiky, komunikační a funkční aspekt problematiky – s ohledem na vývoj onomastiky celkem přirozeně – pro něj nebyl primární.“ (Šmejkalová, 2012, s. 61). V. Šmilauer už v roku 1933 formuloval niektoré myšlienky o sociálnych vplyvoch na podobu prezývok a ich fungovanie v malých sociálnych skupinách – „vlastními kolébkami studentské řeči byly menší kroužky v třídě (v posledních letech zvláště Hoblársky spolok, Detská zahradka, Literárni kroužek, předtím Bratrstvo smrti)“ (Šmilauer, 1933, s. 136), poukázal na dočasnost prezývok, analyzoval viaceré zdroje tvorby prezývok, upozornil na fakt, že jednotlivec môže byť nositeľom viacerých prezývok – „podmínkou hojného a pestrého tvoření je pevná soudržnosť společenského celku, způsobovaná společným životem a společnými, zvláště těžkými osudy... Jedinec nemívá jméno jen jedno, nýbrž postupně, ale často i zároveň několik. Ovšem nejsou všechna tato jména stejně rozšířena, nejsou všechna stejně oblíbena.“ (Šmilauer, 1933, s. 189). V takomto prepojení onomastiky so psychológiou a sociológiou pokračuje výskum v oblasti antroponymie aj na Slovensku (pozri napr. Krško, 2000).

Veľmi cenným vkladom V. Šmilauera do slovenskej historickej antroponymie bola štúdia *Ze staré antroponymie v Hontu*, ktorú publikoval v zborníku z V. slovenskej onomastickej konferencie. V príspevku analyzoval antroponymiu Hontu od najstarších dokladov do roku 1526 ako ich publikoval I. Bakács v knihe *Hont vármegye Mohács előtt* (1971), pričom poukázal na dôležitosť rozlišovania slovenskosti topónym, ojkoným a antropónym v rozdielnych časových úsekokoch (I. Bakács sa v tomto smere dopustil závažnej metodickej chyby, pretože slovenskost' určoval na základe antropónym z 15. storočia). V. Šmilauer na základe analýzy antropónym poddaných zapísaných v majetkových a súdnych súpisoch ilustruje vnútornú etnickú migráciu a imigráciu – všima si výskyt etnoným Tót, Čech, Poliak, Horvát, Rác (Srb), Orosz (Rus), Nemec, Valach, Olasz (Talian), Maďar, Uhor, Cigán a argumentačne presne poukazuje na fakt, že meno Tót signalizuje etnických Slovákov, ktorí po stáhovaní sa do južného Hontu dostali toto meno od Maďarov a nie, ako to interpretovala maďarská historiografia, že ide o Maďarov.

Doteraz sme venovali pozornosť onomastickým prácam V. Šmilauera, ktoré ovplyvnili a ovplyvňujú slovenskú onomastiku. Najväčší podiel na rozvoji onomastiky má však samotná osobnosť profesora Šmilauera – jeho vysoký odborný kredit a predovšetkým ľudský rozmer. V tomto všetkom je obsiahnutá jeho neúnavná práca pri formovaní odborných onomastických komisií, organizovaní onomastických konferencií, nabádaní vo výskumoch, ukazovanie smerovania onomastiky, v spájaní odborníkov z rôznych oblastí – nielen z humanitných odborov, ale aj z prírodných vied. Aj toto je jeho trvalý odkaz pre slovenskú onomastiku – vo výskume slovenskej hydronymie sa osvedčila spolupráca lingvistov s historikmi, geografmi, hydrologmi. Perspektíva počítačového spra-

covania hydronymie a toponymie otvára priestor pre spoluprácu onomastikov s informatikmi. Nové smerovania onomastiky spájajú dohromady onomastikov s kultúrnymi antropológmi, sociológmi, etnológmi. Na takéto zaujímavé a funkčné prepojenie poukázalo aj nedávne 1. ostravské onomastické setkání *Toponyma – kulturní dědictví a paměť míst*, na ktorom sa ukázala ďalšia perspektívna cesta onomastického výskumu.

Výrazným vkladom do rozvoja onomastiky je aj vysoký morálny a odborný kredit Vladimíra Šmilauera, ktorý v *Úvode do toponomastiky* o pravdivom a presnom hodnotení výsledkov vedeckého bádania napísal tieto slová: „věda slouží zajisté svému národu, ale slouží mu tím, že mu zjišťuje přesně fakta a skutečnosti a že mu říká pravdu. Lichotí-li jeho iluzím a ješitnostem, je děvkou, nikoli poctivou služebnicí“ (Šmilauer, 1966, s. 188). Tieto slová sa stali mottom mojej prvej monografie i celého vedeckého výskumu.

Svoj príspevok som začal tým, ako ma oslovil profesor Šmilauer na začiatku mojich onomastických pokusov a získal ma pre túto krásnu vedu. V závere si dovolím trochu mystickú príhodu. Pred niekoľkými rokmi mi kolega Dr. Milan Harvalík poskytol rôzne príspevky z onomastiky, medzi ktorými boli aj nejaké nahrávky, ktorým som nevenoval prílišnú pozornosť. Večer, keď som dopísal posledné slová do učebnice toponomastiky, ktorej názov som v priebehu písania menil, až som sa definitívne rozhodol pre názov *Úvod do toponomastiky*, pretože je to skutočne len uvedenie do problematiky, som si pozeral súbory v zložke z onomastiky. Našiel som tam aj spomínané nahrávky – boli z archívu Českého rozhlasu. Započúval som sa a prihovoril sa mi z nich – Vladimír Šmilauer.

Literatúra

- Krško, J. (2000): Sociálno-psychologické aspekty pomenovania. In: J. Krško – M. Majtán (eds.), *Vlastné mená v jazyku a spoločnosti. Zborník referátov zo 14. slovenskej onomastickej konferencie, Banská Bystrica 6.–8. 7. 2000*. Bratislava – Banská Bystrica: Jazykovedný ústav E. Štúra SAV – Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici, s. 75–84.
- Krško, J. (2005): *Spracovanie hydronymie Slovenska. (Metodické pokyny na spracúvanie projektov Hydronymie Slovaciae)*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied.
- Krško, J. (2011): *Hydronymia horného povodia Váhu*. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica.
- Krško, J. (2015): Slovenský juh v stredoveku Jána Stanislava v kontexte tradičných a nových onomastických výskumov. Referát prednesený na II. kongrese slovenských slavistov, Bratislava, 4.–6. novembra 2015. V tlači.
- Majtán, M. (1983): Lúčime sa so vzácnym človekom... In: *Onomastický zpravodaj ČSAV (Zpravodaj miestopisné komise ČSAV)*, XXIV, s. 472–474.
- Maliniak, P. (2010): Najstaršie pramene toponymie Zvolenskej kotliny a problémy ich interpretácie. In: J. Hladký a I. Valentová (eds.), *Lexika slovenskej onymie. Zborník materiálov zo 17. slovenskej onomastickej konferencie (Trnava, 12.–14. 9. 2007)*. Bratislava – Trnava:

- Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV – VEDA, vydavateľstvo SAV – Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, s. 142–155.
- Šmejkalová, M. (2012): Vladimír Šmilauer a jeho prínos slovenskej a českej onomastice (poznámky k tému). In: M. Ološtiak (ed.), *Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia Prešov 12.–14. septembra 2011*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 56–63. <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Olostiak3/index.html>
- Šmejkalová, M. (2015): *Praporu věren i ve ztraceném boji. Vladimír Šmilauer – život a dílo filologa (1895–1983)*. Praha: Academia.
- Šmilauer, V. (1933): Studentské prezdičky z Bratislavы. In: *Naše řeč*, 17, s. 134–138, 185–190.
- Šmilauer, V. (1960): Třídění pomístních jmen. In: *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 1, s. 149–171.
- Šmilauer, V. (1966): *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN.
- Šmilauer, V. (1970a): *Příručka slovanské toponomastiky*. Praha: Academia.
- Šmilauer, V. (1970b): Poznámky k slovenskej onomastice. In: Š. Krištof (ed.), *Zborník referátov a príspevkov z medzinárodného sympózia a II. slovenskej onomastickej konferencie v Nitre 22.–24. mája 1969*. Bratislava: SPN, s. 119–123.
- Šmilauer, V. (1976): Ze staré antroponymie v Hontu. In: M. Blichá a M. Majtán (eds.), *Zborník PF v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, roč. XII, zv. 3 – Slavistika, V. zasadania Medzinárodnej komisie pre slovanskú onomastiku a V. slovenská onomastická konferencia (Prešov 3.–7. mája 1972)*. Zborník materiálov. Bratislava: SPN, s. 185–196.

V čem zůstává Šmilauerovo onomastické dílo stále inspirativní

Rudolf Šrámek

Katedra českého jazyka a literatury

Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

sramek@ped-muni.cz

Pro rozvoj, tematickou orientaci, metodologickou výbavu i pro formování charakteru a organizační struktury onomastiky jako oboru zabývajícího se vlastními jmény mělo Šmilauerovo impozantní dílo zásadní a postupně rostoucí význam už za jeho života. Promyšlenou koncepcí a realizací vlastní vědecké práce vybudoval vzor onomastického bádání, pro který jsou charakteristické tři základní rysy, působící ve vývojové tradici české i slovanské onomastiky jako novum: (a) dokonalá a široká znalost propriální matérie včetně jejích interdisciplinárních souvislostí (zejména historických), (b) detailní a přísně logicky propracovaná klasifikace jazykové stránky tvorení proprií a jejich etymologických a jazykově komparačních vztahů, (c) systematický zřetel k chronologickým a areálovým vlastnostem proprií, zvláště místních jmen sídlištních (Šmilauer, 1960a). Třebaže bylo Šmilauerovo pojetí proprií ve své podstatě apelativistické, systematickým propojováním těchto rysů propracoval v metodologii onomastiky zásadním způsobem příznak komplexnosti, čímž překonal dosavadní převažující orientaci na etymologické výklady. Šmilauerův postoj vyústil k chápání onomastiky jako oboru stojícího na pomezí jazykovědy (filologie), historie a geografie. Prostřednictvím zakotvenosti propriálních jevů v mimojazykových vztazích a si-